

ב. ולפטור שור מדמי ולדות אם נגח אשה הרה ויצאו ילדיה, וללמד שאין השור חייב בדמי ולדות כשם שחייב אדם; וכמו שלמד מפסוק זה רבי יוסי הגלילי בבבא קמא מב א —

ולתנאים אלו תיקשי: הנאת עורו מנא להו שהוא אסור?

ומפרשינן: מ"ולא יאכל את בשרו", ו"את" בא לרבות את העור הטפל לבשרו, שאף הוא אסור בהנאה.

ואידך תנאים שאינם דורשים מ"בעל השור נקי" לכופר ולולדות, וסוברים שהוצרך הכתוב ללמד איסור הנאה בעורו, הוא משום ד"את" לא דריש בשום מקום שהוא בא לרבות, וכי האי תנא שפירש מלדרוש "אתין" שבתורה:

דתניא: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל "את" יין שבתורה שהם באים לרבות, אולם כיון שהגיע ל"את ה' אלהיך תירא",⁽¹⁾ פירש, כי ירא לרבות שום דבר להשותו למורא המקום.

איסור האכילה נלמד ממנו], ואם כן האי "בעל השור נקי" — שנזכר לעיל שהוא בא ללמד איסור הנאה לאחר שנגמר דינו — למאי אתא [למה הוא בא]? והרי כבר ידענו איסור הנאה מ"לא יאכל".

ומשנינן: "ובעל השור נקי" לא בא ללמד על איסור הנאה מן השור משנגמר דינו, אלא להנאת עורו בין שנגמר דינו ובין שנסקל כבר, ומשום דאם לא היה מרבה הכתוב את העור: סלקא דעתין אמינא: "לא יאכל את בשרו" כתיב, בשרו אסור, ואילו עורו מותר.

ומקשינן: ולהנך תנאי דמפקי ליה האי "בעל השור נקי" [המוציאים פסוק זה] ללימודים אחרים:

א. לפטור בעל שור תם שהרג את הנפש מחצי כופר, כלומר: לפטור תם מן הכופר שמשלם בעל שור מועד שהרג את הנפש, [ואילו לא היה כתוב לפוטרו, היה חייב חצי כופר בלבד, כשם שהתם משלם חצי נזק כשהזיק]; וכמו שלמד רבי אליעזר בבבא קמא מא ב מפסוק זה.

התוספות שם שלא כדבריו, צריך עיון בעיקר דברי הרא"ה.

1. העיר ה"פני יהושע": למה פירש רק כשהגיע ל"את ה' אלהיך תירא", והרי כמה פסוקים נאמרו קודם לזה, וכדכתיב [דברים ו ב]: "למען תירא את ה' אלהיך", וכתוב [פרשת ואתחנן, דברים ו יג]: "את ה' אלהיך תירא", וכתוב [דברים י יב]: "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", ואילו הוא לא פירש אלא כשהגיע לפסוק [פרשת

"חומר בשור מבבור", שבשור חייבה התורה את הבעלים בהפסד שורם, ולא חייבה תורה את הבעלים בהפסד בורם.

ולפי זה היינו שרמזה התורה דין איסור הנאה בלשון "ובעל השור נקי", ומשום שבאמת יסוד החיוב הוא לעשותו נקי מנכסיו.

ומיהו יש לעיין בעצם יסוד זה, כי הניחא לשיטת רבינו אפרים בתוספות כריתות כד א הסובר שאין איסור אכילה והנאה בשור הנסקל אלא בשור שהרג אדם, ולא בשור הנסקל משום שרבע או שנרבע, ניחא; אבל לפי מה שהוכיחו

בקדשים [כקרבנות], שנאמר בפרשת עגלה ערופה [דברים כא]: "כי ימצא חלל ... לא נודע מי הכהו ... והיה העיר הקרובה אל החלל, ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר... והורידו זקני העיר ההיא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע, וערפו שם את העגלה בנחל ... וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל, ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל. וענו ואמרו ... "כפר" לעמך ישראל אשר פדית ה'", ולפיכך אסורה היא בהנאה כמו הקדשים.⁽⁴⁾

שנינו במשנה: המקדש ... בציפורי מצורע ... אינה מקודשת:

המצורע שנרפא מצרעתו, מביא שתי צפורים במקום מושבו מחוץ למחנה, בדם

אמרו לו תלמידיו: רבי! כל אתין שדרשת מה תהא עליהם?!

אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה.⁽²⁾

עד שבא רבי עקיבא, ולימד: "את ה' אלהיך תירא" לרבות תלמידי חכמים, שיהא מורא רבך כמורא שמים.⁽³⁾

שנינו במשנה: המקדש ... בעגלה ערופה ... אינה מקודשת:

ומפרשין: מנלן שעגלה ערופה אסורה בהנאה?

אמרי דבי רבי ינאי: כפרה כתיב בה

שדרש מ"את" שאינם אמת, מאחר שנתברר כי "את" אינו בא לדרשה, ואילו הוא אומר להם, שלא מיבעיא שיקבל שכר על הדרישה, אלא אף על הפרישה יקבל שכר כמו על הדרישה; וראה שם מה שביאר בזה.

3. רש"י פסחים כב א; וראה בספר "מנחת נתן" סימן סב, שהאריך בענין זה מראשונים ומאחרונים, אם דין זה הוא רק ברבו, או בכל תלמידי חכמים.

4. א. כתב רש"י: "וקדשים אסורין בהנאה שהרי מועלין בהן; ולא פרכינן: אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף עגלה ערופה תופסת את דמיה ויוצאת לחולין, [וכדפרכינן לעיל נו ב גבי כלאי הכרם דדרשינן "יהיה קודש"], דאין משיבין על ההיקש"; וראה מה שכתבו בזה המהרש"ל והמהרש"א, ובמה שביאר כוונתם ב"בירורי השיטות", ובמה שהביא עוד בענין זה מראשונים ואחרונים.

עקב, דברים י כ: "את ה' אלהיך תירא"; וראה מה שביאר שם. [ולא נתבאר מנין לו שפירש רק כשהגיע לפסוק "את ה' אלהיך תירא" האמור בפרשת עקב, ולא לפסוק "את ה' אלהיך תירא" האמור בפרשת ואתחנן].

2. א. ביאר המהרש"א, שדרישת כל אות שבתורה לומר שאינה מיותרת, הוא כבוד התורה, והפרישה כדי שלא לרבות ולהשוות שום דבר לכבוד שמים, זה הוא כבוד שמים, וזה הוא שאמר: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה; ואילו רבי עקיבא לא חש בזה מלרבות תלמידי חכמים, שגם זה בכלל כבוד שמים ותורתו שהם לומדים אותה.

וראה ברשב"א שכתב בטעמו של שמעון העמסוני שלא ריבה מזה תלמידי חכמים שהוא משום דלא משמע ליה לרבות מ"את" הסמוך לה; אלא כעין מוראתו דוקא.

ב. בספר "בירורי השיטות" העיר, דהנה משאלתם משמע, שהיו דואגים על כל הדרשות

ונאמר עוד בתורה דין "מכשיר" ודין "מכפר" מבחויץ, כיצד: צפורי מצורע הם מכשירים את המצורע לבוא אל המחנה, ומעשיהן בחוץ; ונאמר דין עגלה ערופה שהיא מכפרת כקדשים, ונעשית בחוץ – והרי אנו לומדים את אלו מאלו:

מה מכשיר ומכפר האמור בפנים, עשה בו מכשיר כמכפר לאוסרם בהנאה, שהרי אשם המצורע – שהוא המכשיר – קרבן גמור הוא ואסור בהנאה, ודינו כשאר הקרבנות המכפרים; (5) אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ, עשה בו מכשיר כמכפר, ולמדנו להשוות ציפורי מצורע המכשירים, לעגלה ערופה המכפרת, לענין איסור הנאה.

איתמר:

ציפורי מצורע מאימתי אסורים הם בהנאה:

רבי יוחנן אמר: משעת שחיטה של האחת נאסרת השחוטה, והמשולחת מותרת מתחילתה. (6)

וריש לקיש אמר: משעת לקיחה של

האחת מטביל הכהן עץ ארו ושני תולעת ואזוב עם הצפור החיה, ומזה בהם הכהן על המצורע, ולאחר מכן משלח הכהן את הצפור החיה על פני השדה, והמצורע מגלח תגלחת ראשונה וטובל ומותר להכנס למחנה, שהמצורע משולח חוץ לשלש מחנות; וסופר המצורע שבעת ימים [ימי ספרו] או "ימי גמרו", ומגלח תגלחת שניה ביום השביעי, ומביא ביום השמיני כבש אחד לאשם ולוג שמן, ומזה מדם האשם ומלוג השמן על תנוך ובוהני המצורע, ומביא עוד כבשה לחטאת וכבש לעולה, ומשהביא קרבנותיו מותר המצורע לאכול בקדשים.

ומפרשינו: מנלן שציפורי מצורע אסורים בהנאה?

דתנא רבי רבי ישמעאל:

הואיל ונאמר בתורה דין קרבן שהוא "מכשיר", ודין קרבן שהוא "מכפר" הנעשים שניהם בפנים, כיצד: אשם מצורע הוא "מכשיר" את המצורע לאכול בקדשים, ונעשה בפנים בעזרה, ושאר הקרבנות הם "מכפרים" הנעשים בפנים בעזרה.

5. לשון רש"י הוא: "עשה אשם מצורע כשאר אשמות", וצריך ביאור למה שינה ממה שפירש תחילה ד"מכפר" היינו כל הקרבנות, ולא דוקא אשמות.

6. כן היא שיטת רש"י, שכתב: "משעת שחיטה נאסרת השחוטה, והמשולחת מותרת, כדלקמן", וכן כתב המאירי; אבל התוספות כתבו: "ומשולחת נמי תיאסר משחיטת חברתה; ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה, ובמשולחת ליכא איסור כלל, דהא תנא [במשנתנו] "ציפורי

ב. שיטת המאירי כאן היא, שבעגלה ערופה יש מעילה; וראה בספר "שמועות קידושין" שהביא שיטות אחרות מדברי הראשונים והאחרונים.

ג. ראה בחולין קיז א, שעגלה ערופה אף לאחר שנעשית מצותה היא אסורה, ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר: "וערפו שם את העגלה בנהל", וילפינו: "שם תהא קבורתה", וראה מה שכתבו התוספות כאן לבאר למה נצרכו שני כתובים.

הצפורים נאסרו שתיקה, והמשולחת ניתרת בשילוח, כדלקמן.

רבי יוחנן אמר משעת שחיטה: משום דשחיטה הוא דאסרה לה, [שחיטה היא האוסרת אותה].

ומפרשת הגמרא את טעמיהם:

ריש לקיש אמר משעת לקיחה:

משום דלפינן בגזירה שוה: "קחה קחה" (7) מעגלה ערופה, מה עגלה ערופה שנאמר בה: "ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר", אסורה היא בהנאה מחיים, אף ציפורי מצורע שנאמר בהם: "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות", אסורים הם בהנאה מחיים, והיינו משעת לקיחה, כדמפרש ואזיל.

ומפרשינן: ועגלה ערופה גופה מאימתי היא נאסרת בהנאה בחייה:

אמר רבי ינאי: גבול שמעתי בה מאימתי היא נאסרת, ושכחתי; ונסבין חבריא, [וסבורים התלמידים מדעתם] לומר: ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה, כי היא הגורמת לה שם עריפה.

ומקשינן: אם כן שבעגלה ערופה עצמה אינה נאסרת משעת לקיחה, תיקשי לריש

לקיש: מה עגלה ערופה משעת לקיחה ממש לא מיתסרא אלא משעת ירידתה לנחל איתן, אף ציפורי מצורע נמי משעת לקיחה לא מיתסרי [אינם נאסרים]!?

ומשינינן: הכי השתא [וכי הראיה דומה לנידון]!?

התם — גבי עגלה ערופה — אית ליה גבול אחרינא מחיים [יש מקום לגבול אחר], ולא משעת לקיחה, דהיינו מירידתה לנחל איתן.

אבל הכא — גבי צפורי מצורע — מי אית ליה גבול אחרינא מחיים [וכי אטו שיין גבול אחר שתיאסר בו מחיים]!?! ומאחר שאין גבול אחר, ובהכרח אתה למד מעגלה ערופה שכבר מחיים היא אסורה, הרי מוכח שכבר משעת לקיחה נאסרה, שאם לא עכשיו, אימתי.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש הסובר שציפורי מצורע נאסרים מחיים, מהא דתניא:

כתיב: "כל צפור טהורה תאכלו", ולכך אמר הכתוב: "כל" כדי לרבות את ציפור המצורע המשולחת, שהיא מותרת אף באכילה.

וכתיב עוד: "וזה אשר לא תאכלו מהם, הנשר והפרס והעזניה", ולכך אמר הכתוב

שאינה נקברת ומותרת בהנאה; וראה מה שיש להעיר בזה בהערה 12 אות ב.

7. על פי גירסת הב"ח, וכן הוא בחולין פב א; ומיהו צריך ביאור, שהרי לעיל למדנו איסור הנאה מעגלה ערופה באופן אחר, וראה בתוספות בחולין שם, וב"פני יהושע" כאן.

מצורע" [שאינה מתקדשת בהן] דמשמע תרוייהו, וראה ברשב"א שהאריך יותר; וראה ב"משנה למלך" [טומאת צרעת יא א ד"ה ומ"ש רבינו שלחה] שכתב לדחות את ראיית התוספות מהלשון "ציפורי מצורע", שהרי בסוף תמורה מנתה המשנה בין איסורי הנאה הנקברין "ציפורי מצורע", ובהכרח אינו עולה על המשולחת

“אשר” כדי לרבות את ציפור המצורע
השחוטה שהיא אסורה. (8)

ואי סלקא דעתך ששתי הצפרים אסורות
מחיים, אם כן ריבוי זה למה?! שאם
ללמדנו שלאחר שחיטה היא אסורה, הרי
מילתא דפשיטא היא, שאם מחיים היא כבר
אסורה, לאחר שחיטה מיבעיא?! (9)

ומשנינן: צריך ללמדנו שהשחוטה אסורה
כשנשחטה אף שכבר נאסרה מחיים, כי מהו
דתימא: מידי דהוה – ציפור מצורע –
אקדשים, דמחיים הם אסירי באכילה, ואתיא
[ובאה] שחיטה עם שאר עבודות הקרבן
ומכשרה להו באכילה; ואף זו תוכשר
לאכילה אחר גמר מצותה.

לפיכך קא משמע לן הפסוק שאף לאחר גמר
מצותה היא אסורה. (10)

תו איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש –
הסובר: משעת לקיחה נאסרו שתי צפורי
מצורע – מהא דתנן במסכת נגעים [יד ה]:

שחטה לציפור האחת ונמצאת טריפה, (11)
יקח זוג לשניה החיה, ואינו צריך להביא
שתי צפרים אחרות, אלא אחת בלבד במקום
זו שנמצאת טריפה, והראשונה שנמצאת
טריפה מותרת בהנאה.

וקא סלקא דעתין לפרש שבדק בסימנים
ונמצא שנטרפה רק בשחיטתה, וכגון שניקב

8. ואם תאמר: למדנו איסור אכילה, איסור הנאה
מנין?! והניחא לרבי אבהו [לעיל נו ב] שאמר:
“כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל ולא
תאכלו, אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה
במשמע”, ניחא; אבל חזקיה [בפסחים כא ב]
הרי אינו סובר כרבי אבהו, ולשיטתו תיקשי?!
הקשו כן התוספות, וראה מה שתיירצו.

ובתוספות בכריתות כה א ד”ה תנאי הקשו
אפילו לרבי אבהו, שהרי פסוק זה “וזה אשר לא
תאכלו מהם” נאמר גבי עופות טמאים שהם
עצמם אינם אסורים בהנאה, ואי אפשר לומר
שציפור השחוטה שנתרבתה תהא אסורה בהנאה
[וראה “פני יהושע” כאן]; וראה שם תירוצם.

9. תמה הרשב”א: והרי משולחת שהיא אסורה
מחיים ומותרת לאחר שילוח?! והניחא לפירוש
רש”י שלשיטת רבי יוחנן אין המשולחת אסורה
כלל, ניחא, אבל לפי מה שכתב הרשב”א כדעת
התוספות, שאף לרבי יוחנן אסורה המשולחת,
תיקשי.

ותירץ הרשב”א דהיינו טעמא, משום שלא
אמרה תורה שלח לתקלה [כמבוארת סברא זו

בעמוד ב], אבל בשחוטה קשיא.
10. נתבאר על פי רש”י; וראה ברשב”א שהקשה
על קושיית הגמרא, דמאי מקשי: והרי צריך
הפסוק להשמיענו שלא נאמר: “אין לך דבר
שנעשית מצותו ומועלין בו”?! ותירץ: “אם כן
לא הוה קתני סתם “לרבות את השחוטה”,
דמשמע אפילו קודם שנעשית מצותו”; ולפי זה
משמע שאינו מפרש בתירוץ הגמרא כרש”י,
שהרי אם כן תיקשי גם לפי תירוץ הגמרא, למה
קתני “לרבות את השחוטה”; [והרשב”א הוסיף:
“ובשלהי כל הברש [תולין קיז א] דמהדרין
לאשכוחי שלש כתובים הבאים כאחד [שאין
אומרים בהם “אין לך דבר שנעשית מצותו
ומועלין בו”] לא מיייתנן מהא דציפורי מצורע”,
ודבריו צריכים תלמוד, כי באמת למה לא מביאה
הגמרא מצפורי מצורע, שהשחוטה אסורה אף
לאחר שנגמר מצותה, דהיינו אחר הזאת דמה על
המצורע].

11. שאינה כשירה לטהרת המצורע, ומשום
שנאמר בפרשת טהרת המצורע: “שתי צפרים
חיות”.

הושט, דהכי משמע לשון "ונמצאת טריפה", שלא היתה טריפה מקודם על ידי נקב קרום של מוח או שנחתכו רגליה, (12) ולפיכך תמהינן:

ואי פלקא דעתך כבר מחיים היא אמורה, אם כן הראשונה אמאי מותרת בהנאה; כי הניחא אם השחיטה אוסרתה, הרי בשעת שחיטה היתה טריפה, אבל אם הלקיחה אוסרתה, שמא בשעת לקיחה עדיין לא היתה טריפה?! (13)

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: הכא במשנה זו במאי עסקינן:

כגון שנמצאת טריפה בבני מעיה, ולכך שנינו "ונמצאת" שהוא דבר שאינו ניכר קודם שחיטה, (14) דלא חל עלה קדושה כלל, שהרי משעת לקיחה טריפה היתה. (15)

איתיביה עוד לריש לקיש הסובר דמשעת לקיחה נאסרו הצפורים, מהא דתניא:

שחטה לצפור האחת שלא באזוב [שלא היה שם אזוב], ושלא בעץ ארז, ושלא בשני תולעת: (16)

רבי יעקב אומר:

ששנינו "צפורי מצורע" בלשון רבים, אף שאין זה שייך על המשולחת שהיא מותרת בהנאה; וצריך ביאור, שהרי יש לפרש את המשנה בתמורה שהיא עוסקת באמת בשתי צפורי מצורע, ואף במשולחת, וכגון שלא הותרה בשילוח, וכאופן המבואר במשנה זו ש"תמות" המשולחת.

13. רש"י.

14. תוספות בדעת רש"י.

15. רש"י; ותמהו התוספות: מנין שכבר היתה טריפה בשעת לקיחה, והרי אפשר שלא נטרפה אלא אחר לקיחה, ומספק יש לנו לאוסרה, כי אם נעשית טריפה לאחר לקיחה אם כן איסור שבה להיכן הלך?!
והתוספות פירשו, שנמצאת טריפה בבני מעיים היינו שניטל הכבד או טרפות אחרת שודאי היתה משנולד; וראה עוד שם, שחלקו על רש"י גם בביאור הקושיא.

16. יש לעיין למה שינה התנא את סדר הכתוב [ויקרא יד ד], שהוא: "עץ ארז ושני תולעת

12. א. על פי רש"י.

ב. כסיפא של המשנה שם שנינו: "נשפך הדם תמות המשולחת, מתה המשולחת ישפך הדם"; וכתב רבי עקיבא איגור, דלפי רבי יוחנן, אם נטרפה בשעת שחיטה שלא חל עליה איסור ציפורי מצורע [כי משעת שחיטה נאסרה], כי אז היא מותרת בהנאה, "ושאני בההיא דסיפא ד"נשפך הדם" דבשעת שחיטה קבעה ונאסרה גם המשולחת בהנאה, דגם המשולחת אסורה בהנאה משעת שחיטה וקיימא באיסור עד שעת שילוח, ומזה ראייה גמורה לשיטת התוספות [שאף לרבי יוחנן נאסרה המשולחת משעת שחיטה עד שעת שילוח, דלא כרש"י] דסבירא להו הכי, ובריטב"א כתב להדיא ראייה זו, ומהתימא על רש"י דסבירא ליה שהמשולחת מותרת לגמרי, דאם כן אמאי תני הכא דתמות במשולחת".

וכן יש לתמוה על ה"משנה למלך" [הובא בהערה לעיל] שדחה ראיית התוספות מלשון משנתנו "צפורי מצורע" דמשמע ששניהם אסורים בהנאה, משום שגם במשנה בתמורה שנינו ש"ציפורי מצורע" הם מהנקברים, הרי

הואיל וכבר הוקצה הצפור למצותה, הרי היא אסורה בהנאה.

רבי שמעון אומר: הואיל ונשחטה שלא כמצותה, מותרת, ומפרש לה ואזיל.

עד כאן לא פליגי, אלא:

דמר — רבי יעקב — סבר: שחיטה שאינה ראויה וכשירה למצותה, מכל מקום שמה שחיטה לאוסרה.

ומר — רבי שמעון — סבר: שחיטה שאינה ראויה למצותה לא שמה שחיטה לאוסרה.⁽¹⁷⁾

ומיהו שמע מינה דכולי עלמא — בין תנא קמא ובין רבי שמעון — מיהא מודים דמחיים לא מיתסרא, כי אם נאסרת היא מחיים, במה פקע איסורה; ותיקשי לריש לקיש הסובר: משעת לקיחה נאסרו!?

ומשינינן: תנאי היא שנחלקו בדבר, כי יש מי שחולק על תנאים אלו וסובר שהן נאסרות מחיים, וכמותם סובר ריש לקיש! דתנא דבי רבי ישמעאל:

נאמר "מכשיר" [אשם מצורע] ו"מכפר" [כל הקרבנות] מבפנים בעזרה, ונאמר: "מכשיר" [צפורי מצורע] "ומכפר" [עגלה ערופה] בחוץ —

מה מכשיר ומכפר האמור בפנים, עשה בו מכשיר כמכפר לאסור את האשם בהנאה כמו שנאסרו המכפרים.

אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ, עשה בו מכשיר כמכפר, לאסור את צפורי המצורע כמו העגלה הערופה.

וסובר ריש לקיש, שמדברי תנא דבי רבי ישמעאל משמע, שכשם שהעגלה הערופה נאסרת מחיים, כך צפורי מצורע נאסרות מחיים.

גופא: "כל צפור טהורה תאכלו", לרבות את הציפור המשולחת של מצורע שהיא מותרת באכילה; (18) "וזה אשר לא תאכלו מהם", לרבות את הציפור השחוטת של מצורע שהיא אסורה:

ומקשינן: מנין לך ללמוד שהריבוי המתיר בא להתיר משולחת, והריבוי האוסר בא לאסור את השחוטת, והרי איפוך אנא את

ואזוב!?

וחמשה, אבל כאן הכוונה היא כי היות ואין השחיטה כשירה למצותה, אין שמה שחיטה לאסור את הציפור שהשחיטה היא שאוסרתה.

ויש מי שהעיר לפרש, שיתכן שהכל דין אחד הוא, שבמקום שמטרת השחיטה הוא להתירה באכילה, כי אז צריך שתהא ראויה לאכילה, ואילו בצפרים שמטרת השחיטה אינה לאכילה אלא למצותה, כי אז אין שמה שחיטה אם לא הועילה למצותה.

18. כלומר: אחר ששלחה, שהרי לריש לקיש

17. לכאורה, דברי רבי שמעון שאמר כאן: "שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה" אינו ענין למה שאמר רבי שמעון בעלמא [בבא קמא ע א ועא א, ושאר מקומות והובא ברש"י לקמן נח א] "שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה", שבכל מקום הכוונה היא שחיטה שאינה מתירה באכילה אין שמה שחיטה, וכגון השוחט ונמצאת טריפה שאינה מותרת באכילה, אין שמה שחיטה לחייב את הגנב עליה בארבעה

הריבויים, ואומר: ריבוי המתיר בא להתיר את השחווטה, והריבוי האוסר בא לאסור את המשולחת!?

ומפרשין: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: לא מצינו בעלי חיים שאסורים איסור עולם, (19) ובהכרח שאת המשולחת בא הכתוב להתיר, שאם אסורה היא, הרי אין לה מתיר.

מתקיף לה רב שמואל בר רב יצחק ליסוד זה שאמר רבי יוחנן:

וכי אטו לא מצינו בעלי חיים שאסורין איסור עולם! ? והרי בהמת מוקצה ב-תז [שהוקצתה לתקרובת עבודה זרה], (1) ונעבד [בהמה שעבדו לה עבודה זרה], דבעלי חיים נינהו, ואסירי לגבוה איסור עולם! ? (2)

ומשנינן: כי אסירי לגבוה, אבל להדיוט מישראל שרי, ואנו לא אמרנו אלא באיסור להדיוט כבמשולחת.

תו מתקיף לה רבי ירמיה ליסודו של רבי יוחנן:

1. נתבאר על פי רש"י, וראה מה שכתב על זה בתוספות רי"ד ובריטב"א, וראה תמורה כט א.

2. א. כדאמר בתמורה כח א: כתיב: [ויקרא א ב]: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", ולמדנו: "מן הבהמה" להוציא את הרובע ונרבע, "מן הבקר" להוציא את הנעבד, "מן הצאן" להוציא את המוקצה, רש"י.

הקשה הרשב"א: למה לא מקשה הגמרא מעגלה ערופה שהיא אסורה מחיים ואסורה איסור עולם! ? שמא תאמר: דשאני עגלה ערופה שאיסורה מחמת עריפתה, אם כן מאי מקשה [בהמשך הסוגיא] משור הנסקל ורובע ונרבע, והרי אף אלו אינם אסורים אלא מחמת שנגמר דינן למיתה! ?

ותירץ: שאני "רובע ונרבע, שאין עיקר איסורן אלא מחמת מעשה שנעשה בהם מחיים שלא לדעת מיתה, מה שאין כן בעגלה ערופה שעיקר ירידתה לנחל איתן לדעת עריפתה".

והוסיף, שלפי פירוש זה, מה שהקשתה הגמרא ממוקצה ונעבד אין עיקר הקושיא אלא מנעבד, שהרי מוקצה איסורו הוא מחמת שהקצוה לשוחטו לעבודה זרה דומיא דקדשים,

היא אסורה משעת לקיחה עד שעת שילוחה, ולשיטת התוספות אפילו לרבי יוחנן היא אסורה משעת שחיטה עד שילוחה.

19. כן הוסיף רש"י על דברי הגמרא; וראה ברשב"א שהקשה: "קשיא לי והא משולחת עצמה אסירה משעת שחיטה עד שעת שילוח לפי מה שפירשנו למעלה [כלומר: לפי שיטת התוספות והרשב"א דלא כרש"י שלפי רבי יוחנן — שהוא בעל המימרא כאן — אין המשולחת אסורה כלל]! ?

ותירץ: "ויש לומר, דהתם משום דקאי למצוותו דהיינו שילוח, ולאחר שנעשית מצותו קאמר, והיינו דלא פריך ליה מקדשים וחטאות המתות, וכן נראה מפירושו של רש"י ז"ל שפירש לא מצינו בעלי חיים שאסורין לעולם". ומבואר מדבריו, שכוונת הגמרא "לא מצינו בעלי חיים שאסורין" וכוונת רש"י שפירש: "איסור עולם", היינו: שלא מצינו בעלי חיים שאסורים אחר שנעשית מצותם; ואין להקשות: אם כן למה תיאסר השחווטה אחר שנעשית מצותה, כי לא אמרנו אלא בבעלי חיים שנאסרו מחיים; ומיהו צריך ביאור, אם הסברא היא משום שנעשית מצותה, אם כן מה לי בעלי חיים מה לי ציפור שחוטה! ?